

Tavsiya ko'rsatkichlarining kichik shakllarini tuzish

**Amaliy fanlar va maktabdan
tashqari ta'lim kafedrası**

o'qituvchisi: G.Xasanova

Kirish

Ma'naviy qadriyatlarimizni ilm-fan va taraqqiyot yutuqlari bilan boyitib borish, ozligimizni chuqurroq anglash, milliy g'oya va istiqlol mafkurasi tamoyillarini xalqimiz ongiga singdirish asosiy vazifalarimizdandir. Bibliografiya milliy g'oyaning asosiy tushuncha va tamoyillarini targ'ib etishda, Prezident I.A.Karimov asarlaridan, ko'rsatma va farmonlaridan foydalangan holda kitobxonlar uchun bibliografik sharhlar, adabiyotlarning turli xil ro'yxatlari, ko'rsatkich va bibliografik qo'llanmalarni tuzishni o'rgatadi.

Axborot-kutubxona muassasalarida kitobxonlar uchun tavsiya bibliografik ko'rsatkichlar tuziladi va ular quyidagilardan iborat:

Tavsiya ro'yxatlari

Tavsiya xarakteridagi bibliografik qo'llanmalar barcha tipdagi kutubxonalar faoliyatida va barcha kitobxonlar guruhlariga mo'ljallab tashkil etiladi. Bular bibliografiyaning kichik shakllari bo'lib, mazmunan tez eskiradi, qisqa vaqt ichida tayyorlanadi. Bunday bibliografik ko'rsatkichlardan biri tavsiya ro'yxatlaridir. Bu ro'yxatlarni har qanday kutubxona sharoitida tayyorlash mumkin. Ular, ko'pincha, „Yana nimalarni o'qish kerak?“ „Nimadan boshlash kerak?“ kabi nomlarda tayyorlanadi. Yana esdaliklar, individual o'qish rejalari ham tayyorlanadi. Ularni tuzishga boigan asosiy talab kitobxonlar qiziqishini va tayyorgarlik darajasini hisobga olish, mustaqil bilim olishiga, kasbiy tayyorgarligiga, ta'lim olish maqsadida o'qishiga mos kelishi zarur, mavzuning dolzarbligi, o'lka hayoti bilan bogliqligi ham hisobga olinadi.

Tavsiya ro'yxatlari zamonning eng muhim mavzulari, Vatan tarixi, milliy qadriyatlar, boshqa bilim sohalarining muhim masalalari, mashhur kishilar hayoti va ijodiga oid masalalar bo'yicha tuziladi. Mavzuga va kitobxonlar guruhi xususiyatiga ko'ra kitoblar, risolalar, maqolalar tanlanadi. Adabiyotlarning soni ham shunga bogliq boladi. Tavsiya ro'yxatlari uchun eng yangi adabiyotlar olinadi. Bibliografik tavsif, albatta, annotatsiya bilan

birga beriladi. Adabiyotlar mazmuniga ko'ra mantiqiy joylashtiriladi, ichki alifbo tartibi qo'llaniladi. Avvalo, davlat va hukumat qarorlari, rasmiy hujjatlar beriladi. Hujjatlar ma'lum bir tartibda bo'limlar va bo'limchalardan guruhlashtiriladi. Qo'llanmaga so'zboshi yoki kirish so'zi, har bir bo'lim uchun tushuntirish matni beriladi. Kitobxon mustaqil bilim olish, biror masala yoki muammoni o'rganish arafasida bo'lsa, unga „Nimadan boshlash kerak?“ tipidagi tavsiya ro'yxati beriladi. Bunday ro'yxatlar o'zining hozirjavobligi va dolzarbligi, axborotning qisqaligi va aniqligi bilan ajralib turadi. „Nimadan boshlash kerak?“ nomi bilan tashkil etiladigan tavsiya ro'yxatlari alohida bir kitobxonga mo'ljallangan bo'ladi va ular „Xatcho'p-ro'yxat“ ham deyiladi. Unda 10 ta nomgacha adabiyot tavsiya etiladi. Ba'zan kitobxonlarda bir asarga, undagi qahramon yoki voqeaga chuqurroq kirib borish istagi tug'iladi. Bunda shu asar atrofida uning mazmunini yanada kengroq ochib beradigan asarlar tanlanadi.

O'qish rejalari

Kitobxon mustaqil bilim olish, o'zining umummadaniy bilim saviyasini oshirish, kasb malakasini takomillashtirish maqsadida kutubxonaga kelganda unga ma'lum izchillikda, ketma-ketlikda rejali o'qishni tashkil etish uchun o'qish rejalari tuzib beriladi. Avvalo, kitobxon bilan yakkama-yakka suhbat davomida uning maqsadi, qiziqishi, nimalar o'qigani bilib olinadi.

Shaxsga oid esdaliklar

Bunday esdaliklar kitobxonni ayrim olingan shaxsning hayoti va ijodi bilan tanishtirish, uni o'rganishga yordam berish maqsadida tuziladi. Esdalik uchun uning kutubxona fondida mavjud eng mashhur va muhim asarlari tanlab olinadi. Hayoti va ijodiga oid hujjatli, avtobiografik asarlar, xotiralar, turli janrdagi asarlari tanlab olinadi. Esdalikning tuzilishi bir-birini davom ettiruvchi quyidagi bo'limlardan tashkil topadi: so'zboshi (kirish qismi); muhim asarlarining sharhi; asosiy asarlari va maqolalari sharhi (agar bir nomdagi asari bir necha marta nashr qilingan bo'lsa, eng so'nggisi va qimmatrog'i olinadi); hayoti va ijodi haqidagi adabiyotlar ro'yxati. Kutubxonalar „O'z oikangni bilasanmi?“ degan nom bilan ham ana shunday ro'yxatlar tuzadilar. Bu adabiy viktorinalarda foydalaniladi.

Adabiyotlar ro'yxati

Har qanday kutubxona adabiyotlar ro'yxatlari (bulletenlar)ni tayyorlaydi. Ma'lum bir muddatda kutubxona fondiga kelib tushgan yangi adabiyotlar haqida axborot beradi. Adabiyotlarning bibliografik tavsifi va unga qisqacha annotatsiya beriladi. Ular bilim sohalari bo'yicha guruhlashtiriladi va joylashtiriladi. Har bir adabiyotning shifr indeksi va kutubxonaning qaysi bo'limida joylashganligi ko'rsatiladi. Bunday bulletenlar 2 oyda bir marta yoki 3 oyda bir marta tuziladi va tarqatiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mamatraimova H. Bibliografiya // O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi. 2-jild. – T., 2001.
2. Mamatraimova H. Bibliografiyashunoslik // O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi. 2-jild. – T., 2001.
3. Mamatraimova H. Davlat bibliografiyasi // O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi. 3-jild. – T., 2002.
4. Turopov M.M., Mamatraimova H., Lyapustina N. O'zbekiston retrospektiv bibliografiyasi: o'quv qo'llanma.- T., 1995.